

Чвертко Л. А.

кандидат економічних наук, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україна

КОМПЛАСНС ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ У СТРАХОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

В умовах сучасних викликів фінансової безпеки та інтеграції фінансового ринку України до європейського простору, дотримання принципів прозорості, доброчесності та відповідальності бізнесу набуває пріоритетного значення. Ефективне функціонування системи комплаєнсу є ключовим чинником забезпечення фінансової стабільності та довіри до фінансових установ.

На думку дослідників, необхідність впровадження комплаєнс-контролю насамперед сформована глобалізацією світової фінансової системи, а його призначення полягає в забезпеченні дотримання внутрішньої та зовнішньої політики компанії й встановлених процедур, що сприяє створенню належних умов для ведення бізнесу [1].

Нині комплаєнс стає фундаментом стійкого розвитку бізнес-структур, зокрема й страхового сектору. Страховики, як фінансові інститути, що оперують значними фінансовими ресурсами, перебувають під пильною увагою регуляторів, споживачів і партнерів. Впровадження комплаєнс-культури у страховій діяльності розглядається не лише як юридичний обов'язок, але й як стратегічний інструмент управління ризиками. Це сприяє підвищенню рівня корпоративного управління, попередженню фінансових злочинів та підтриманню позитивної репутації на ринку.

Слід зауважити, що відповідно до чинного законодавства України, комплаєнс це регламентований внутрішніми документами надавача фінансових послуг, або надавача супровідних послуг «постійний процес, що здійснюється з метою виявлення та запобігання ризикам, які можуть виникати під час здійснення зазначеною особою діяльності, передбаченої законом, внаслідок невідповідності такої діяльності вимогам законодавства та/або іншим вимогам (правилам, стандартам, принципам) щодо здійснення такої діяльності» [2].

Питання комплаєнсу на ринку страхування України набуло особливої актуальності з 2020 р. з початку так званої спліт-реформи, що пов'язана з набуттям чинності Закону України № 79-IX від 12.09.2019 р. та Закону України № 361-IX від 06.12.2019 р. [3; 4]. Зокрема, зміна регулятора ринку фінансових послуг у липні 2020 р., а саме перехід повноважень від Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, до Національного банку України, спричинила значне посилення вимог до корпоративного управління та ризик-менеджменту страховиків. Водночас Закон України «Про страхування» № 1909-IX від 18.11.2021 р., який набув чинності з 1 січня 2024 р. [5], законодавчо закріпив інституційну важливість комплаєнсу для страхової діяльності. Зокрема, цим законом визначено, що підрозділ з контролю за дотриманням норм (комплаєнс) є обов'язковим елементом системи внутрішнього контролю страховика та внормовано роль головного комплаєнс-менеджера – керівника або особи, відповідальної за виконання цієї контрольної функції.

Досліджуючи теоретико-методологічні аспекти формування системи комплаєнс-контролю, вчені визначають, що вона охоплює:

контроль виробничої діяльності, спрямований на аналіз причин відхилень та порушень;

контроль збутової діяльності, який забезпечує дотримання правил трансфертного ціноутворення та реклами;

контроль фінансових і операційних ризиків і звітності, який гарантує достовірність обліку;

контроль ділової репутації, який допомагає виявляти клієнтів, схильних до ризику застосування санкцій;

контроль правових ризиків, який включає оцінку внутрішньої та зовнішньої правової бази, а також антимонопольного законодавства;

контроль взаємовідносин з органами контролю, який координує надання інформації на їхні запити;

контроль управління персоналом, який стосується дотримання трудової дисципліни та навчання;

контроль забезпечення безпеки, який запобігає зловживанням і порушенням захисту інформаційних систем [6, с. 136].

Ця систематизація, на нашу думку, цілком коректно екстраполюється на страховий сектор, визначаючи ключові сфери комплаєнс-ризиків та управління ними в діяльності страховиків.

Вплив макроекономічних факторів, зміни в регуляторному середовищі та особливості функціонування в умовах воєнних дій висувають нові вимоги до здатності страховиків адаптуватися до нових реалій [7, с. 86]. Наявність у страховика ефективної системи комплаєнс-контролю дає змогу своєчасно виявляти потенційні порушення, запобігати шахрайству, конфлікту інтересів та недотриманню регуляторних вимог. Крім того, комплаєнс сприяє підвищенню рівня корпоративної культури страховиків, забезпечує прозорість прийняття управлінських рішень та знижує ризик репутаційних втрат, що є критично важливим в умовах конкуренції.

Отже, комплаєнс у страхуванні є не лише механізмом контролю, а й інструментом стратегічного управління ризиками, що забезпечує стійкість і надійність страхових компаній. В умовах інтеграції України до європейського фінансового простору система комплаєнсу стає ключовим чинником формування культури прозорості, підзвітності та доброчесності у страховому бізнесі. Законодавче закріплення комплаєнс-функції та результати спліт-реформи створили інституційні передумови для зміцнення корпоративного управління, мінімізації фінансових і репутаційних ризиків, а також підвищення рівня довіри споживачів та партнерів до страховиків, що функціонують на ринку страхування України.

Література:

1. Москаленко Н. В. Теоретичні аспекти запровадження комплаєнс-контролю в Україні. *Економічний вісник. Серія : Фінанси, облік, оподаткування*. 2018. Вип. 2. С. 106-112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ehsfat_2018_2_17 (дата звернення: 20.10.2025).
2. Про фінансові послуги та фінансові компанії : Закон України від 14.12.2021 р. № 1953-IX : станом на 30 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#n41> (дата звернення: 21.10.2025).
3. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX : станом на 09 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#top> (дата звернення: 21.10.2025).
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.09.2019 р. № 79-IX : станом на 01 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text> (дата звернення: 21.10.2025).
5. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX : станом на 01 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 21.10.2025).
6. Карпушенко М., Карпушенко О. Теоретико-методологічні аспекти формування системи комплаєнс-контролю. *Сучасний стан наукових досліджень та технологій в промисловості*. 2023. № 1 (23). DOI: <https://doi.org/10.30837/ITSSI.2023.23.132>.
7. Чвортко Л. А., Вінницька О. А. Тенденції розвитку страхового ринку України в умовах економічної невизначеності. *Економічні горизонти*. 2025. № 3 (32). С. 80–87. DOI: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.3\(32\).2025.334882](https://doi.org/10.31499/2616-5236.3(32).2025.334882).